

Manuál na prípravu vzdelávania v školskom roku 2020/21

Sme tesne pred začiatkom nového školského roka a v súčasnosti nikto z nás nevie, čo nás v ňom čaká. Je potrebné pripraviť sa na prípad, že by sa v dôsledku nepriaznivej epidemiologickej situácie opäť pristúpilo k mimoriadnym opatreniam a školy budú musieť prejsť na dištančnú formu vzdelávania.

Jedno zo základných zistení z obdobia marec – jún 2020 je, že neexistuje jedno optimálne riešenie dištančného vzdelávania, ale potreby sú rôzne a veľmi dobre fungujúce riešenia v jednej škole môžu byť nepoužiteľné v inej škole. Nikto, kto nie je súčasťou školskej komunity, nemôže vedieť, aké opatrenia môžu v konkrétnej škole fungovať dobre a aké fungovať nebudú. Preto je najlepšie, ak vedenie školy prispôsobí opatrenia navrhnuté na celoštátnej úrovni na podmienky svojej konkrétnej školy. Preto sme tento manuál spracovali v podobe štruktúrovaného zoznamu otázok, možných odpovedí a príkladov riešení, ktoré môže škola použiť pri príprave svojho vlastného plánu.

Pri príprave manuálu vychádzame z dotazníkového zisťovania vykonávaného Inštitútom vzdelávacej politiky v mesiaci júl 2020, zo zistení neziskových organizácií (napr. Eduroma) a zo skúseností, o ktoré sa s nami podelili niektoré školy.

- 1) Prechod na dištančné vzdelávanie najlepšie zvládne škola, ktorá má dobre vybudovanú kultúru vzťahov a spolupráce. Budovanie vzťahov je dlhodobý proces a mimoriadna situácia môže nastať už zakrátko. O to viac má zmysel využiť čas, ktorý máme k dispozícii, na ich posilnenie.
 - a. Rešpektujeme dohodnuté pravidlá, aby sme sa cítili bezpečne.
 - b. Komunikujeme otvorene.
 - c. Hodnotenie vnímame ako informáciu, ktorá nám (žiakovi, učiteľovi a rodičovi) má ukázať, čo už žiak vie a na čo sa máme (spoločne žiak, učiteľ a rodič) sústrediť v budúcnosti. Hodnotenie nie je odmena či trest, ani výplatná páska či vystavený účet.

- 2) Urobte autoevalváciu medzi učiteľmi aj žiakmi na zistenie, do akej miery sa môžete spoliehať na dištančné vzdelávanie pomocou IKT.
 - a. Nástroj: autoevalvačné otázky pre žiakov, resp. rodičov – viď príloha
 - b. Možné situácie a navrhované opatrenia:
 - i. Veľká väčšina žiakov zvláda dištančné vzdelávanie pomocou IKT

Opatrenie: sústreďte sa na prípravu dištančného vzdelávania; v prípade potreby posilňujte IKT zručnosti učiteľov (napr. vzájomným vzdelávaním sa medzi učiteľmi).
 - ii. Významná časť žiakov takéto vzdelávanie nezvláda

Opatrenie: zhodnoťte, či je možné ich pri intenzívnej príprave v krátkom čase zlepšiť tak, aby sa problém odstránil; ak to nie je možné, rozdeľte kapacity učiteľov – napr. časť učiteľov zabezpečuje vzdelávanie pomocou IKT, časť učiteľov zabezpečuje vzdelávanie bez IKT.
 - iii. Väčšina žiakov takéto vzdelávanie nezvláda

Opatrenie: pripravte sa na vzdelávanie bez využitia IKT.

3) Pripravte sa na rôzne varianty prerušenia vyučovania

- a. Vyučovania sa nezúčastňuje iba niekoľko jednotlivých žiakov triedy.

Opatrenie: postupuje sa analogicky, ako keď je žiak krátkodobo chorý.

- b. Vyučovania sa nezúčastňuje celá trieda na dobu max. 5 pracovných dní.

Opatrenie: zadajte jednorazové zadania, ktoré si po návrate do školy vyhodnotíte.

- c. Vyučovania sa nezúčastňuje celá trieda viac ako 5 pracovných dní.

Opatrenie: prechod na dištančné vzdelávanie.

4) Pri plánovaní rôznych foriem vzdelávania odporúčame tieto príklady dobrej praxe:

- a. Dištančné vzdelávanie si pripravte a plánujte v týždňových cykloch (nie nevyhnutne od pondelka do piatku – ak sa vyučovanie preruší v stredu, použite cyklus od stredy jedného týždňa do utorka nasledujúceho týždňa)

Pre vzdelávanie pomocou IKT pripravte vopred týždenný rozvrh hodín pre vyučovanie dištančnou formou, ktorý môže byť aj výrazne odlišný od rozvrhu hodín pre prezenčné vyučovanie.

- i. Dĺžka hodiny nemusí byť 45 minút – vopred si premyslite vhodnú dĺžku a štruktúru online „hodiny“ (jej súčasťou môže byť krátke video, výklad učiteľa, diskusia aj niekoľkominútové fázy samostatnej práce žiakov, o ktorej sa potom v skupine diskutuje).
- ii. Rozvrh hodín môže obsahovať hodiny pre celú triedu (hodinu vedie učiteľ a zúčastňuje sa jej celá trieda alebo väčšia skupina žiakov) alebo hodiny určené na konzultácie o zadaniach v menších skupinách alebo vo formáte 1:1 (dĺžku konzultácie a časový harmonogram zostaví učiteľ). Niektoré online platformy umožňujú aj delenie triedy do menších, paralelných online skupín.
- iii. O rozvrhu hodín diskutujte, vysvetľujte, ako o ňom uvažujete a prečo ste ho navrhli v podobe, ktorú predkladáte.

- b. Pre vzdelávanie bez využitia IKT premyslite spôsob distribúcie písomností a formy komunikácie

- i. Premyslite, ako budete týždenné zadania pre žiakov zhromažďovať pred ich distribúciou (kde, kto zozbiera zadania pre konkrétnych žiakov), distribuovať (budú to robiť učители, sociálni pracovníci, kontaktná osoba z radov žiakov a ich rodín...) a zbierať vypracované zadania
- ii. Premyslite spôsob a frekvenciu osobnej komunikácie so žiakmi (telefonicky; online – bude na to zriadená miestnosť v komunitnom centre, kam budú žiaci dochádzať po jednom; osobne s jednotlivými žiakmi na dohodnutom mieste...)

5) Pri zvládaní návratu do školy a pri nastavovaní opätovného prezenčného aj prípadného dištančného vzdelávania venujte zvýšenú pozornosť žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Komunikujte s nimi a ich rodičmi o tom, ako je možné ich špeciálne potreby čo najlepšie v rôznych formách vzdelávania zohľadniť.

6) Pripravte vopred informáciu pre žiakov, akou formou bude prebiehať vzdelávanie v prípade prerušenia vyučovania (viď body 1 a 2) a dohodnite s nimi frekvenciu a spôsob komunikácie počas prerušeného vyučovania.

- 7) Pripravte aj informáciu pre rodičov o špecifikách organizácie a obsahu činnosti v úvode nového školského roka a o postupe v prípade prechodu na dištančné vzdelávanie. Pripravte schôdzu rodičovského združenia, pričom dbajte na epidemiologické predpisy obdobne ako v prípade žiakov (zabezpečiť nemiešanie skupín, pravidlá R-O-R a pod.) Ak je to možné, využívajte priestory v exteriéri školy. V prípade záujmu rodičov môžete rodičovské združenie organizovať aj online formou. Vyhýbajte sa plenárnym celoškolským stretnutiam rodičov v uzavretých priestoroch. Dbajte, aby ste pri odovzdávaní písomností, ktoré rodičia podpisujú, neprichádzali do osobného kontaktu (vytvorte samostatné zberné miesta na zber tlačív, ktoré dávate podpisovať rodičmi, bez vašej osobnej účasti – napr. škatule označené triedou, druhom tlačiva).
- 8) Neváhajte sa posledné dni v auguste a prvé týždne školského roka zamerať na vyrovnávanie sa s mimoriadnou situáciou. V auguste sa sústreďte na posilnenie súdržnosti a spolupráce učiteľského tímu a v septembri podobne podporte aj žiakov. Sústreďte sa na:
- Obnovenie vzťahov a atmosféry spolupráce medzi učiteľmi i vo vzťahu k žiakom. Pre niekoho je návrat do kolektívu a k pracovným/študijným povinnostiam vítanou situáciou, niekto to môže vnímať s obavami. Je dôležité venovať čas a energiu zdieľaniu pocitov, zážitkov a vytváraniu pozitívnej klímy v školskom kolektíve.
 - Zisťovanie stavu. Nemusíte hneď začať dobiehať učivo a učiť podľa obvyklého rozvrhu. Predovšetkým potrebujeme vedieť, v akom stave sa vracajú jednotliví žiaci, ale aj aké výpadky v predpísanom učive nastali v jednotlivých predmetoch.
 - Budovanie kultúry. Jej dôležitosť sme opísali v bode 1. Vieme však, že budovanie klímy si vyžaduje čas. Doprajte si ho v posledných augustových dňoch a počas septembra. Venujte čas získavaniu potrebných návykov vo všetkých dôležitých oblastiach, ktoré spoluvytvárajú kultúru školy.
 - Zvyšovanie IKT kapacity ľudí. Dohodnite sa na jednej platforme, ktorú budete používať na online vyučovanie a na jednej forme, ktorou budete zadávať individuálnu prácu žiakom pri offline vyučovaní. Venujte vyučovací čas a sily tomu, aby tieto platformy zvládalo čo najviac učiteľov a žiakov. Vytvorte si systém podpory pri riešení problémov (zhromažďte videá na riešenie problémov dostupné na internete, identifikujte kolegov schopných pomôcť a poradiť a vyčleňte im na to pracovný čas; ak je to možné, identifikujte a oslovte technicky zdatných rodičov a dohodnite s nimi systém ich zapojenia do prípadnej pomoci poskytovania telefonickkej podpory učiteľom, žiakom a iným rodičom počas akútnych problémov s pripojením počas dištančnej hodiny...)
 - Zvyšovanie kompetencií pracovať v skupine, pracovať samostatne a komunikovať. Plánujte organizáciu hodín v skupinách tak, aby sa žiaci naučili pracovať samostatne na individuálnej práci, kým inú časť skupiny učíte dištančne. Vyskúšajte si formu dištančného vyučovania sami na sebe – simulujte takúto hodinu, kde učiteľom bude jeden z vás a ostatní kolegovia sa stanú žiakmi ešte pred nástupom detí do školy, zdieľajte dobré skúsenosti navzájom medzi sebou. Zamerajte sa na otvorenú spätnú väzbu od žiakov, kolegov, rodičov – môže to byť aj jedna vyučovacia hodina, kedy žiaci odpovedajú na otázky, diskutujte s nimi v kruhu. Vysvetlite jej dôležitosť – analyzujte ju, informujte o výsledkoch spätnej väzby aktérov a oboznámte všetkých, ktorí spätnú väzbu poskytli, s výsledkami a so zmenami, ktoré by ste chceli na základe spätnej väzby urobiť.
 - Posilnenie formatívneho hodnotenia. Prečítajte si v Metodickom pokyne na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných resp. stredných škôl (22/2011 resp. 21/2011), ako sú opísané jednotlivé stupne klasifikácie. Klasifikačný stupeň by nemal byť len výsledkom sčítania bodov za správne a nesprávne odpovede, ale vyjadrením určitej kvality schopností žiaka. Pokúste sa hodnotiť slovné a ak je to užitočné, pomôžte si formuláciami použitými v metodických usmerneniach.

- 9) V SOŠ v rámci časových možností posilnite časovú dotáciu praktického vyučovania, aby ste zmiernili možný výpadok z minulého školského roka. Postupujte tak v prvých mesiacoch nového školského roka. Využite aj možnosť dištančnej formy praktického vyučovania, ak to podmienky v škole, na pracovisku praktického vyučovania a pracovisku zamestnávateľa umožňujú.
- 10) Pri plánovaní školského roka 2020/2021 (aj počas neho) sledujte usmernenia a ich aktualizácie zverejňované na webovom sídle MŠVVaŠ SR aj na Učíme na diaľku.

Príloha: Evaluačné otázky na zistenie, do akej miery sa môžete spoľahnúť na dištančné vzdelávanie pomocou IKT.

Pokiaľ ešte nemáte informácie z minulého školského roka, zistite u žiakov alebo ich rodičov, aké majú možnosti na dištančné vzdelávanie. Dotazník viete podľa potreby distribuovať v tlačenej alebo online podobe.

A. Prístup k internetu

1. Má žiak doma prístup k internetu?

- Žiak má doma dostatočne rýchle a dátovo neobmedzené internetové pripojenie
- Žiak má doma internetové pripojenie s nižšou rýchlosťou alebo s obmedzujúcim dátovým limitom
- Žiak nemá doma internet (prejdite na časť B)

2. Má žiak zariadenie, na ktorom môže pracovať s elektronicky zadanými úlohami?

- Žiak má vlastné zariadenie
- Žiak má zdieľané zariadenie s inými členmi domácnosti. Približne koľko hodín denne ho môže používať?

- Žiak nemá prístup k takému zariadeniu

3. Má žiak pripojenie k elektrickej sieti, aby si mohol zariadenie pravidelne nabíjať?

- Áno
- Nie

4. Má žiak potrebné zručnosti na prácu s elektronickými zariadeniami a softvérom?

- Má zručnosti v potrebnej miere
- Má základné zručnosti, ktoré môžu byť nedostatočné
- Nemá potrebné zručnosti

5. Je žiak schopný pracovať so zadaniami bez priamej a sústavnej podpory dospelého?

- Pravdepodobne áno
- Pravdepodobne nie

6. Má žiak prístup k tlačiarni?

- Áno, neobmedzený
- Áno, ale veľmi obmedzený.
- Nie, nemá.

B. Celkové podmienky

7. Má žiak telefonické spojenie?

- Žiakovi je možné sa dovolať
- Žiakovi nie je možné sa dovolať

8. Má žiak doma priestor a podmienky na sústredenú prácu?

- Áno, neobmedzený
- Áno, ale časovo obmedzený
- Nie

Ďalšie špecifiká o možnostiach dištančného vzdelávania žiaka:

--